

Elmentek

Nikander Lux gyermekkorában sok időt töltött apai nagyszüleinél, idősebb Nikola Gagarnál és Nivea Rowennél.

Rengeteg háziszárnyas élt a Gagar-ház gazdasági udvarában. A fējőstehenek és a borjak a darálás mellett terpeszkedő, régi, vályogtéglából épült szarvasmarha-istállóban szorongtak a jászol előtt. A kukoricagóré és a szerszámofészter közé préselődve állati mocskokban úszó, förtelmes disznóól ontotta az orrfacsaró bűzt.

Nikander legjobban a kutyákat szerette. Keverék az összes: alacsony, rövid szőrű, szívós.

Abban az időben, amikor a Nikander Lux világméretű alapjaiban átrajzoló felismerés megtörtént, az öreg, vak, lesóványodott szuka már évek óta láncra kötve élt az istálló homályos szegletében. Ahogy a fajászol alatt kuporogva megbújta a fekhelyén, egy halom szalmán, jobban hasonlított egy menyétre, mint kutyára. Legalább kettő-három kószált a nagyudvarban, egy másik a gazdasági udvart lezáró dróthálós kerítés és az utcai kapu közötti területen cirkált: ugatta az utca zajait, a járműveket, az embereket, szimatolva dugta ki az orrát a kapuajtó melletti ék alakú résen. A konyhában is lapult néhány: az asztal vagy a szék alatt heverték, de gyakran a tüzelős sparhelt előtt várták ugrásra készen, hogy leessen, lepottyanjon egy-egy falat étel a konyhapultról.

Mindig legalább egy tucat kutya élt a Gagar-házban és a hozzá tartozó különböző rendeltetésű udvarokban, zöldségeskertek és gazdasági épületek környékén. Ezek a házőrzők többnyire egészségesek voltak. A tüzelési időszak során a nőstények általában vemhesek lettek.

Nikander érdeklődve, kíváncsian figyelte az állatok hasának szélesedését, gömbölyödését, várta a folyamat végét, az utódok megszületését. Elképzelte, hogyan veszi majd a kezébe az apró, szőrös csöppségeket, hogyan

simogatja meg mandarin nagyságú fejüket, ami tapintásra olyan, mint egy teniszlabda.

Mikor lesznek kiskutyák?, kérdezgette Nikander Lux Nivea Rowentől, amikor valamelyik nőtény hasa szemmel láthatóan növekedni kezdett.

Hamarosan, válaszolta Nivea Rowen. Érezhető volt, jelentéktelennek tartja ezt a beszédtemát.

Nikander és családja egy közeli utcában lakott, így mindennap szemügyre vehette a vemhes nőtényeket. A fiú türelmetlenül, izgatottan várakozott.

Amikor arra került a sor, az anyaállatok a kölykökkel egy ronggyá fozlott pulóverrel bélelt kartondobozban kaptak helyet a konyhában, a tűzhely mellett. Ilyenkor a kölykeiket óvó, körívbe tekeredő kutyák egy jókora nyakpárnára emlékeztettek. Minden ment a maga útján, az utódok itták anyjuk tejét, növekedtek, gyarapodtak. Az izgó-mozgó, fénylő szőrű kölykök látványosan fejlődtek: kinyílt a szemük, egyre többet és egyre hangsúlyosabban vinnyogtak, nyöszörögtek, vakkantgattak. Nikandert derű és öröm töltötte el, valahányszor rájuk nézett.

Aztán letaglózó váratlansággal, előjel nélkül, egyik napról a másikra, ugyanúgy, mint a korábbi években, eltűntek a kiskutyák. Nikander kitarthatta a konyhaajtót, de az egyenes szőrszálakkal vonalkázott, gyűrött, sötétlila pulóveren kívül a kartondobozban nem volt semmi.

Morzsa az asztal alatt feküdt, egész testében remegett. Nikander közeledtére a máskor szelíd, szolgálatkész jószág a fogait vicsorgatta. A kicsinyei sehol. A hasán lógott a megnyúlt bőr, kimerült volt és megtört. A fájdalom tüze sugárzott könnyes, fátylas szeméből.

Hol vannak?, kérdezte Nikander Nivea Rowentől, látva a szerencsétlen állatot. *Hová lettek a kutyusok?*

Az idős asszony tejfölsőpoharakkal foglalatoskodott: a tejföllel töltött műanyag poharakat négyzet alakú, átlátszó nejlondarabbal zárta le.

Nivea Rowen nem nézett föl, úgy felelt:

Elmentek.

Elmentek?, kérdezte a fiú meglepetten.

Igen. Elmentek.

Mégis, hová?, csodálkozott tovább Nikander.

Kimentek az udvarra. Eltűvedtek. Mind elveszett, mondta Nivea Rowen. Apró mosolyserűség jelent meg az arcán, mert nem tudott jól hazudni. *Valahol biztosan tovább élnek, és jól vannak*, magyarázta. Próbált elébe menni az újabb kínos kérdésnek.

Visszajönnek majd, ugye?, reménykedett Nikander, akit szinte ledöntött a lábáról a szomorúság a kölykök sorozatos eltűnése miatt. Leült.

Nem tudom, felelte a nagyanyja. *Lehet, hogy egyszer újra látjuk őket.*

Nivea Rowen mindig ezt mondta, amikor nyoma veszett az utódoknak. A fiút pedig minden alkalommal megrendítették ezek a szavak.

Az asszony a kötényébe törölte a kezét, állá alatt szorosabbra húzta a fejkendőjét. Egy gyors mozdulattal betúrta alá a haját. Kiment a konyhá-ból az udvarra, söprögetni kezdett. Nikander Lux ott maradt ülve a szé-ken. A tűzhelyen egy fazékban surrogott a forró víz, a csapból elhulló cseppek keményen koppantak a fakó mosogatótálcán: mintha tíz másod-percenként kattanna egyet egy láthatatlan óra mutatója.

A gyakorlat ez volt: idősebb Nikola Gagar a moslékkeverő bottal egy-szerűen agyonütötte a kutyakölyköket. Egyiket a másik után.

Az elpusztult állatok testét Nikander Lux nagyapja az istállók előtt emelkedő trágyahalomba rejtette. Nivea Rowen pedig kitalálta szerény fe-dőtörténetét az elkészült kicsinyekről. Talán csak az öreg Gagar tudta vol-na megmondani, hány kölyköt ölt meg és tüntetett el ezzel a módszerrel. Az egész úgy derült ki, hogy Morzsa egyik kicsinyének teteme valahogyan előbukkant a trágya alól. A fiú észrevette, és szólt a nagyapjának, hogy mit talált. De az inas, füstszagú, ősz borostájú férfinak nem volt kedve a mel-lébeszéléshez. Kereken kijelentette:

El kellett őket pusztítani. Kutyából bőven elég, amennyi van.

Elvétve azért előfordult, hogy egy-egy utód a Gagar-háznál maradt. Mint később kiderült: valamelyik kiöregedő házörző pótlásaként.

Nikander nem tudta, hogyan viselkedjen, mit gondoljon. Összezavaro-dott. A nagyszüleit szerette. De a kutyusokat is.

Megpróbált észszerű magyarázatot találni. Ez később természetesen sikerült is. Az okok és következmények láncolatát valahogyan így képzelte el, bizonyos időtávlatból visszatekintve a következő logika mentén építette fel: a kutyák csak kutyák. Senki sem gondolhatja komolyan, hogy képesek a természetükkel ellenkező módon cselekedni, hogy eltérhetnek ösztöne-ik kényszerítő parancsától. Gondos, értő idomítás nélkül esélyük sincs az önuralom emberekre jellemző fokát megközelíteni. Ha egy egészséges fel-nőtt nőtény egy egészséges hímmel tüzelési időszakban találkozik, páro-sodnak. Utána jönnek a kiskutyák. Ilyen egyszerű.

Másfelől Nivea Rowen és idősebb Nikola Gagar nem etethetett év-ről évre több és több állatot. Hová vezetett volna mindez? A moslékkeve-rő bot Nikander nagyapjának a kezében kíméletlen, ám azonnali megoldásnak tűnt. Fedőtörténetre, egy kielégítő szóbeli magyarázatra pedig szá-mos élethelyzetben szükség mutatkozik. Ebben a megvilágításban nagy-anyja meséje a világgá ment kutyakölykökről szintén értelmet nyer. Egy

jó, világos és egyszerű magyarázat tompítja a nyugtalanító tények élet, és hozzásegít a kezdeményezőkézség és cselekvőerő megőrzéséhez. Az önmagunkról kialakított tudati kép fenntartásához. Történetekből, melyek ok-okozati összefüggéseket tárnak fel, és értelmezési kételyeket oszlatnak el, soha nincs hiány.

Sok esetben akkor lesz igazán rémisztő egy esemény, ha megpróbáljuk szavakká alakítani a hajdani történés bennünk továbbélő nyomait, az emlékek mozaikdarabkáit.

Szétsugározzuk magunkból a világot minden csodájával és bűnével, fenségességével és mocskával, az önuralom és a mohóság különböző formái között egyensúlyozva, aztán tanácstalanul, értetlenül szemügyre vesszük időnként ezt az egészet, mintha valami tőlünk független, ritka természeti jelenséget vizsgálnánk, és úgy pörgetjük-fogatjuk görcsösen erőlködve, mint egy kirakhatatlan Rubik-kockát.